

Aan het College van Burgemeester en Wethouders
Postbus 20
6560 AA Groesbeek

Groesbeek, 29 juli 2019

Betreft: **zienswijze Ruimtelijke visie duurzame energieopwekking 2019**

Geacht College,

Graag maken wij gebruik van de inspraakmogelijkheid m.b.t. de Ruimtelijke visie duurzame energieopwekking 2019 van de gemeente Berg en Dal.

De Stichting Landschap Ooijpolder-Groesbeek is in het jaar 2000 opgericht met als doel het behoud en de ontwikkeling van landschappelijke elementen in het agrarisch gebied, ten behoeve van flora, fauna, cultuurhistorie, natuurgerichte recreatie en educatie. Ons werkgebied beslaat de gemeente Berg en Dal. Inmiddels beheert de stichting ca. 67 hectare aan natuurterreinen en landschapselementen, deels in eigendom, deels in opdracht van derden. Daartoe behoren ook een 20-tal gemeentelijke percelen/elementen.

Indachtig onze doelstelling hebben wij van begin af aan actief deelgenomen aan het gemeentelijk overleg in het kader van het Landschapsontwikkelingsplan (LOP). Daarin wordt gewerkt aan een gezamenlijke agenda om ervoor te zorgen dat het landschap en de ruimtelijke kwaliteit niet verder worden aangetast, maar minimaal behouden blijven en nog beter, erop vooruit gaan. Dit in het licht van de dynamiek van allerlei ontwikkelingen die hun stempel op het buitengebied (gaan) zetten. Een zo'n ontwikkeling is de energietransitie waarvan de mogelijk enorme ruimtelijke gevolgen voor onze leefomgeving en de inrichting van het landschap zoals we dat nu kennen, nog niet goed voor te stellen en te bevatten zijn.

Prioriteit bij bebouwd terrein

Terecht stelt u in de Ruimtelijke visie vast dat het gaat wringen tussen enerzijds behoud en versterking van ons landschap en anderzijds grootschalige energieproductie. Het een gaat niet (gemakkelijk) samen met het ander. Dat betekent dat allereerst alles op alles moet worden gezet om locaties die lager op de 'zonneladder' staan te benutten, zoals daken, parkeerterreinen, infrastructuur, bedrijventerreinen en agrarische erven. Eerst en zoveel mogelijk de bebouwde omgeving benutten, pas daarna gebruik maken van agrarische gronden. Dat vraagt van de gemeente een actieve inzet en meer dan voorlichting alleen. Zonnepanelen op daken zijn inderdaad niet afdwingbaar, maar de gemeente zou zich wel actief kunnen inzetten om hindernissen zoals de onzekerheid over de toekomstige salderingsregeling (die investeren in zonnepanelen momenteel ongewis maakt) weg te nemen. Onvoldoende oog is er wellicht ook voor het probleem van tal van huiseigenaren die vanwege asbest dakbeschot momenteel geen zonnepanelen kunnen plaatsen.

En op de bedrijventerreinen is naar onze indruk nog veel mogelijk: zonnepanelen op/boven de veelal grote daken, 'toren/boom'-constructies met zonnepanelen en wellicht zijn kleine windturbines van beperkte hoogte daar een haalbare optie.

Alle capaciteit die in de bebouwde omgeving kan worden gerealiseerd, spaart het landschap van ons buitengebied.

Landschappelijke en maatschappelijke inpassing

Zonnevelden zijn, zeker in onze gemeente met haar bijzondere landschapswaarden, eigenlijk de minst gewenste oplossing. Ze gaan ten koste van de beschikbare ruimte voor andere functies zoals landbouw en natuur (het cultuurlandschap is ook leefgebied van flora en fauna) en ze vormen met hun 'industriële' uitstraling per definitie een inbreuk op het landschap. We zien in de Ruimtelijke visie dat u als gemeentebestuur ook met dit vraagstuk worstelt. Daarom is een consultatieronde met inwoners gehouden en kiest u in de visie terecht voor een verplichte landschappelijke en maatschappelijke inpassing bij initiatieven voor zonnevelden. Op die manier worden de lusten en de lasten eerlijker gedeeld dan in de situatie waarin de initiatiefnemer samen met de grondeigenaar alle opbrengsten opstrijkt en de negatieve gevolgen zoals aantasting van natuur en landschap, landschapsbeleving en evt. waardedaling van naburige woningen afgewenteld worden op de omgeving en maatschappij. Nadrukkelijk willen we de mogelijkheid van de instelling van een landschapsfonds opperen. Door een deel van de opbrengsten in zo'n fonds te laten vloeien kan er binnen de gemeente concreet worden gecompenseerd voor verlies van landschappelijke waarden.

Locatiekeuze zoekgebieden

De kaart met zoekgebieden is grotendeels gebaseerd op de uitkomsten van de bewonersavonden. Verdere motivatie voor de keuze van de gebieden ontbreekt helaas. Tijdens de bewonersavonden hebben de deelnemers zich gedurende korte tijd (nog geen uur) in groepjes gebogen over de kaart en mogelijke locaties en voorwaarden aangegeven. Zonder de inzet van de deelnemers te bagatelliseren menen wij dat dit niet zonder meer de basis kan en mag zijn voor de locatiekeuze. Want wie komt er op voor de algemene belangen van natuur en landschap? Wij verwachten van het gemeentebestuur, en ook van de gemeenteraad, dat men zelfstandig een afweging maakt waarbij alle belangen worden meegenomen. En dat daarbij wordt voortgebouwd op bestaand beleid voor de bescherming van het landschap. Het grondgebied van de gemeente Berg en Dal maakt deel uit van het Nationaal Landschap De Gelderse Poort. Kernwaarden daarvan hebben betrekking op het open rivierenlandschap en de beboste stuwwal rond het open bekken van Groesbeek. Kenmerkend zijn bijv. de lange zichtlijnen vanuit het bekken naar de omringende stuwwallen en vanaf de stuwwal naar het rivierdal van de Rijn/Waal.

Wij zijn het daarom absoluut niet eens met de keuze om een groot deel van het hellinggebied, bij het Nederrijck en de Sint-Jansberg, te bestempelen als zoekgebied voor grootschalige zonnevelden. Landschappelijk gezien zijn dit zeer waardevolle plekken waar de stuwwal en de hoogteverschillen in alle glorie zijn te beleven.

Biodiversiteit

Een van de eisen voor de landschappelijke inpassing van zonnevelden betreft de biodiversiteit. U stelt in de visie als eis dat de biodiversiteit op het perceel gelijk blijft, of toeneemt ten opzichte van het huidige gebruik. Het creëren van algemene natuurwaarden die voorkomen in agrarische cultuurlandschappen zou voldoende zijn. Dit is wel teleurstellend weinig ambitie. De biodiversiteit op een gemiddeld intensief gebruikt landbouwperceel is thans bijzonder laag (hopelijk wordt het in de toekomst beter dankzij circulaire landbouw). Wij zouden de (noodzakelijke) komst van zonnevelden veel meer willen beschouwen als een kans om meer biodiversiteit in het buitengebied tot stand te brengen. Dan moet de ambitie wel omhoog.

Maar met ambitie en een inrichtingsplan voor landschappelijke inpassing zijn we er nog niet. Het gaat ook om goed beheer van het groen dat tussen of rondom de zonnepanelen is aangelegd. Het inzaaien van een kruidenmengsel, gevolgd door continu schapenbegrazing zoals elders veel gebeurt, zal nauwelijks tot toename van de biodiversiteit leiden. Gefaseerd maaien, afvoeren van het maaisel en periodieke begrazing zijn voorbeelden van betere beheermaatregelen ten behoeve van meer biodiversiteit. Bij een landschapsplan hoort dus ook een beheerplan waarin de doelen van het beheer zijn geformuleerd.

Rondom natuurgebied

In het grote zoekgebied ten noorden van Groesbeek-dorp, grofweg tussen de Cranenburgsestraat en de Duitse grens, liggen natuurpercelen die door onze stichting worden beheerd zoals de Ecologische Verbindingszone Nederrijk-Brandenburg (tussen Wylerbaan en Hettsteeg) en het Schildbroek (ten oosten van de Boersteeg). Ze maken deel uit van het Gelders Natuur Netwerk. Terecht worden deze uitgesloten van plaatsing van zonnepanelen. Maar hoe zit het met de directe omgeving van deze natuurterreinen? Plaatsing van zonnepanelen nabij natuurterrein kan negatieve gevolgen hebben voor de aanwezige fauna die ook gebruik maakt van de omgeving van het natuurterrein. Denk bijvoorbeeld aan boerenlandvogels als patrijs en veldleeuwerik. Daarnaast kan de beleving van het natuurterrein sterk worden aangetast. Het hangt natuurlijk ook af van de inrichting van het zonnepark. Bij voldoende groene inrichting zouden de patrijs en veldleeuwerik mogelijk wel baat kunnen hebben, bijvoorbeeld omdat daar voedsel te vinden is. Het onderzoek naar de effecten van zonnepanelen op natuur en landschap staat echter nog in de kinderschoenen. Daarom zou het goed zijn om vooralsnog een bufferzone aan te houden rondom natuurterreinen.

Kleine zonnepanelen (minder dan 2 ha)

Op de kaart worden zoekgebieden voor grootschalige zonnepanelen aangeduid. Onder grootschalig wordt verstaan: meer dan 2 ha. Maar hoe zit het met kleine zonnepanelen van maximaal 2 ha? Mogen die overal in het buitengebied komen, bijv. in het Circul van Ooij, nabij Persingen of langs de geliefde Renpaedjes bij De Horst? Dan dreigt een enorme verrommeling van ons landschap! In de Ruimtelijke visie worden kleine zonnepanelen echter buiten beschouwing gelaten, en wordt er geen enkele voorwaarde aan gesteld. Volgens de Omgevingsvisie van de provincie zijn kleine zonnepanelen in principe overal toegestaan, mits ze landschappelijk worden ingepast. Ons standpunt is om buiten de zoekgebieden in principe geen kleine zonnepanelen toe staan. Het lijkt ons in ieder geval verstandig als er ook voor kleine zonnepanelen gemeentelijk beleid met passende criteria komt.

Wat kan wel?

Er zijn zeker situaties denkbaar waarin zonnepanelen wel een bijdrage kunnen leveren aan natuur en landschap. Dat hangt van de uitgangssituatie af. Maar zoals gezegd, is daar nog weinig praktisch onderzoek naar gedaan. Het uitvoeren van pilots ondersteunen we. De afgelopen jaren zijn veel landbouwpercelen samengevoegd tot grotere waarbij perceelranden en overhoekjes zijn opgeruimd. Het landschap is daardoor grootschaliger geworden en minder geschikt voor dieren en ook planten die voorheen wel een plaatsje in het cultuurlandschap vonden. Als er in combinatie met, of misschien beter gezegd in ruil voor, zonnepanelen een 'vergroening' van het landschap (dus ook binnen de kavels) kan plaatsvinden, kan de natuur daar baat bij hebben. Uw voorstel om de dooradering te beperken tot de kavelgrenzen, en niet op de kavel zelf toe te passen, vinden wij te beperkend want daarmee blijft een grootschalig landschapsbeeld bestaan. N.B. Bij groene (of groenblauwe) dooradering gaat het niet alleen over struweelhagen of houtwallen, maar ook over andere landschapselementen zoals brede bermen, kruidenstroken, vogelakkers (bijv. voor overwinterende vogels), heggen, poelen en greppels. Die kunnen prima worden aangelegd tussen zonnepanelen. Mits goed beheerd zal de natuur daar zeker van profiteren.

Samengevat is ons standpunt en advies:

1. Geef prioriteit aan energieopwekking op bebouwd terrein en werk concreet aan opheffen van belemmeringen op dat vlak
2. Landschappelijke en maatschappelijke inpassing van zonnevelden is verplicht, daarbij:
 - Overweeg oprichting van een landschapsfonds om negatieve landschapsgevolgen te compenseren
 - Toon meer ambitie voor biodiversiteitsverhoging bij zonnevelden
 - Groene dooradering van zonnevelden niet beperken tot kavelgrenzen, maar ook binnen de kavel
 - Bij landschapsplan voor zonnevelden hoort een goed beheerplan met beheerdoelen
3. Vergroening bij zonnevelden kan positief bijdragen aan natuur en landschap, maar:
 - Hanteer vooralsnog bufferzone voor zonnevelden bij natuurgebieden
 - Geen zonnevelden in de hellinggebieden van Groesbeek
 - Ontwikkel gemeentelijk beleid voor kleine zonnevelden, geen kleine zonnevelden buiten de zoekgebieden

Met vriendelijke groet,

Gert Nieuwboer
voorzitter